

POSTANOWIENIE

24 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 24 lipca 2024 r. w Warszawie

w sprawie nieletniego X. Y.

o zastosowanie środka leczniczego,

na skutek wystąpienia przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie

postanowieniem z 30 kwietnia 2024 r., III Nkd 35/24/K,

o przekazanie do sądu równorzędnego,

**odmawia przekazania sprawy innemu sądowi
równorzędnemu.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 30 kwietnia 2024 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie zwrócił się do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy nieletniego X. Y. do sądu równorzędnego, albowiem wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego (art. 44¹ § 1 k.p.c.). Dotyczy to takich sytuacji, gdy

rozpoznanie sprawy w danym sądzie, bez względu na to przez którego sędziego, godziłoby w dobro wymiaru sprawiedliwości. Chodzi zatem, co do zasady, o tego rodzaju okoliczności, które są powiązane z danym sądem w znaczeniu ustrojowym (instytucjonalnym), a nie z konkretnym sędzią czy nawet większą liczbą sędziów.

Stosowanie tego przepisu w praktyce powinno mieć miejsce w wyjątkowych przypadkach, nie może być postrzegane jako środek służący rozwiązywaniu problemów organizacyjnych, czy też zastępować inne instytucje umożliwiające rozpoznanie sprawy przez sąd inny niż właściwy według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (np. art. 44, art. 44² czy art. 48¹ k.p.c.).

O konieczności przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu na podstawie art. 44¹ § 1 k.p.c. nie przesądzają ewentualne przesłanki wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy w stosunku do części, nawet istotnej, sędziów sądu występującego. Podstaw stosowania tego przepisu nie należy utożsamiać z podstawami wyłączenia sędziego (zob. postanowienie SN z 19 listopada 2020 r., V CO 213/20). Artykuł art. 44¹ k.p.c. ma na względzie przeszkody dotyczące danego sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości, a nie przeszkody odnoszące się do poszczególnego sędziego, gdyż w tym przypadku do rozwiązania zaistniałych wątpliwości służy instytucja wyłączenia sędziego od orzekania w danej sprawie.

Uzasadniając wystąpienie do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu, sąd właściwy do jej rozpoznania wyjaśnił, że wnioskodawczyni, a zarazem matka nieletniego X. Y. jest sędzią Sądu Rejonowego dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie, Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, właściwego do rozpoznania wniosku, co czyni niezasadnym dalsze procedowanie w sprawie przez ten Sąd. Nawiązał również do wniosków wynikających z uchwały Sądu Najwyższego z 13 października 2022 r., III CZP 95/22, i dzieląc wyrażony w niej pogląd wskazał, że w jego ocenie, „[ż]aden z sędziów Apelacji Krakowskiej nie powinien prowadzić przedmiotowej sprawy.”.

Powołując się na poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z 13 października 2022 r., Sąd występujący nie dostrzegł, że powołany jako podstawa wystąpienia art. 44¹ k.p.c. nie zastępuje zastosowania przepisów

o wyłączeniu sędziego. Okoliczności uzasadniające wystąpienie o wyznaczenie sądu równorzędnego jednoznacznie wskazują, że jego przyczyną są przesłanki wyłączenia z mocy ustawy sędzi tego Sądu – X. Y.1. – która wystąpiła z wnioskiem o zastosowanie środka leczniczego wobec jej nieletniego syna. Zgodnie zaś z art. 48¹ k.p.c., w przypadku wyłączenia sędziego na podstawie art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c., sąd właściwy do rozpoznania sprawy występuje do sądu nad nim przełożonego o wyznaczenie innego sądu do jej rozpoznania, a sąd nad nim przełożony wyznacza inny równorzędny sąd. Wyłączenie sędziego od rozpoznania sprawy z mocy samej ustawy i związany z nim status *iudex inhabilis* jest niezależny także od tego, czy został on wylosowany do jej rozpoznania, a tym bardziej czy zostało wydane postanowienie stwierdzające istnienie przyczyny wyłączenia *ex lege*. Przyjmuje się, że jeżeli w odniesieniu do jednego lub większej liczby sędziów orzekających w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy występują przesłanki wyłączenia *ex lege* (art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c.), sąd ten nie może rozpoznać sprawy rozumianej szeroko, nie tylko przez pryzmat oceny zasadności żądania, lecz także jego dopuszczalności (zob. też postanowienie SN z 28 lipca 2023 r., III CO 482/23).

Artykuł 48¹ k.p.c. jest *lex specialis* wobec regulacji z art. 44 i 44¹ k.p.c. W każdym przypadku, gdy w sądzie właściwym orzeka sędzia wyłączony z mocy ustawy (art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c.) aktualizuje się obowiązek wyznaczenia innego sądu równorzędnego do rozpoznania sprawy z udziałem tego sędziego na podstawie art. 48¹ k.p.c. W takim wypadku wystąpienie należy skierować do sądu przełożonego nad sądem występującym. Adresatem tego przepisu jest więc sąd właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji i sąd nad nim bezpośrednio przełożony, którym w przedmiotowej sprawie nie jest Sąd Najwyższy.

Nieuprawnione jest też antycypowanie przez Sąd występujący o zasadności wystąpienia na wskazanej podstawie z uwagi na wyrażoną ocenę, że „[ż]aden z sędziów Apelacji Krakowskiej nie powinien prowadzić przedmiotowej sprawy z uwagi na matkę nieletniego”. Po pierwsze subiektywne przekonanie Sądu o takim stanie rzeczy, wyrażone jednym zdaniem, nie zostało szerzej umotywowane. Po drugie rola sądu przełożonego została sprowadzona do wyznaczenia innego sądu równorzędnego (art. 48¹ *in fine* k.p.c.), po zbadaniu czy sędzia lub sędziowie sądu właściwego do rozpoznania sprawy podlegają wyłączeniu z mocy prawa na

podstawie art. 48 § 1 pkt 1-4 k.p.c. Wyznaczenie innego sądu równorzędnego przez sąd przełożony nie obejmuje nie tylko „prowadzenia”, ale też rozpoznania sprawy. Decyzja o wyznaczeniu innego sądu nie jest bowiem aktem jurysdykcyjnym sądu przełożonego, ale aktem o charakterze organizacyjno-administracyjnym.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 44¹ § 1 k.p.c. odmówił przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu.

[wr]

[ms]